

Improving coaching practice in Thai health science schools

ในวารสารฉบับนี้ผมและผู้เขียนหลายท่านได้ชักชวนให้ผู้อ่านทุกท่านเห็นความสำคัญของการทำหน้าที่โค้ชของอาจารย์ที่จะช่วยดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนให้ได้เต็มที่ วิธีการสอน วิธีการดูแลผู้เรียน วิธีการจัดหลักสูตรที่นำเสนอในวารสารนี้อาจมีลักษณะที่แตกต่างไปจากที่อาจารย์ในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพในประเทศไทยอาจคุ้นชิน แต่หากเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาคือการส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนพัฒนาเต็มศักยภาพไปทำหน้าที่พลเมืองที่ดีในสังคม ทำประโยชน์ให้มนุษยชาติได้สูงสุด อาจารย์ในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพพึงต้องช่วยกันปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการโค้ชอย่างมีประสิทธิภาพ ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางที่โรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพไทยสามารถใช้วางแผนกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริมการโค้ชนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

รศ. ดร. นพ.เชดศักดิ์ ไอรณณิรัตน์
ผู้อำนวยการศูนย์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

1. จัดกลไกส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะการเป็นโค้ชที่ดี

กระบวนการคัดเลือกผู้มาทำหน้าที่อาจารย์ในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพของไทยมักมีพื้นฐานจากการมองหาคนที่มีความเก่งในวิชาการโดยอาจไม่ได้ให้ความสำคัญในทักษะการเป็นโค้ชมากนัก โรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพพึงทบทวนนโยบายด้านการพัฒนาคณาจารย์ (faculty development) ในสองส่วน

1.1 การจัด career path ของอาจารย์ที่ชัดเจนขึ้น

อาจารย์ในมหาวิทยาลัยถูกกำหนดให้ทำพันธกิจหลายอย่าง ได้แก่ การสอน การวิจัย การบริการ และการบริหาร กระบวนการคัดเลือกอาจารย์ที่ผ่านมามักเหมารวมว่าอาจารย์ทุกท่านต้องทำทุกอย่างเหมือนกัน แต่ในความเป็นจริงผู้ที่เข้ามาเป็นอาจารย์ก็ไม่ได้มีความชอบ ความถนัด หรือเป้าหมายชีวิตเหมือนกัน อาจารย์บางท่านมองตนเองเป็นนักวิจัย ในขณะที่บางท่านอยากเป็นผู้บริหาร อาจารย์บางส่วนอยากทำหน้าที่ครู ผู้เขียนเชื่อว่า การกำหนดให้อาจารย์ทุกคนต้องได้รับการวัดผลด้วยแนวทางเดียวกัน ต้องทำทุกพันธกิจเท่ากัน มีแนวโน้มจะสร้างความอึดอัด และทำให้บางพันธกิจอาจมีคสนใจน้อย ผู้เขียนไม่เชื่อว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยทุกคนต้องเป็นโค้ชที่เก่ง หากอาจารย์ท่านใดเลือก career path ที่จะทำการกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานสอน (เช่น อยากวิจัย อยากบริหาร อยากรักษาคนไข้) อาจารย์เหล่านั้นก็สามารถทำประโยชน์ให้กับองค์กรได้อย่างมาก โดยไม่จำเป็นต้องมาสนใจพัฒนาทักษะการโค้ชด้วยซ้ำ แต่ปัญหาอยู่ที่ความไม่ชัดเจน โรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพไทยส่วนใหญ่น่าจะตอบได้ยากกว่าว่ามีอาจารย์ในโรงเรียนของตนสักกี่คนที่มี career path ที่จะทำหน้าที่ครูที่จะเป็นผู้ทุ่มเทกับการสอนนักศึกษาอย่างจริงจัง สิ่งที่โรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพพึงสร้างความชัดเจนคือ ด้วยปริมาณนักศึกษา ปริมาณหลักสูตร ที่ตนต้องดูแลอยู่นั้น มีความต้องการครูมีอาชีพจริงๆ กี่คน ทำ career path ของครู (teacher) ที่ชัดเจน และทำการสรรหาและพัฒนาผู้ที่อยู่ใน teacher career path นี้ให้มีปริมาณและคุณภาพในการทำหน้าที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการโค้ช

เนื่องจากกระบวนการในการคัดเลือกผู้มาทำหน้าที่อาจารย์โรงเรียนวิทยาศาสตร์สุภาพไม่ได้มีการตรวจสอบความสามารถในการโค้ช จึงมีความเป็นไปได้สูงว่าผู้ที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนและดูแลนักศึกษาอาจยังมีความเข้าใจ หรือทักษะในการโค้ชที่หลากหลาย หากโรงเรียนสามารถสร้างความชัดเจนได้ว่าอาจารย์คนใดที่อยู่ใน teacher career path อาจารย์ผู้นั้นเลือกแล้วว่าพันธกิจหลักของตนคือการสอน การดูแลนักเรียน หรือมีส่วนภาระงานสอนที่มากพอควร อาจารย์กลุ่มนี้พึงได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมให้พัฒนาทักษะการโค้ชอย่างจริงจัง จากงานวิจัยเรื่องการสร้างความเชี่ยวชาญพบว่า ถึงแม้จะพบว่ามีคนบางคนที่เหมาะสมจะมีพรสวรรค์ แต่ไม่มีใครเลยที่สามารถไปสู่ความเชี่ยวชาญได้โดยไม่ตั้งใจฝึกฝนและพัฒนาทักษะ และในคนที่มุ่งมั่นตั้งใจพัฒนาทักษะอย่างเต็มที่ที่จะไม่มีใครเลยที่ล้มเหลวในการทำหน้าที่ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญนั้นๆ ดังนั้นโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุภาพจึงต้องจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการโค้ชให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนักศึกษา และกำกับดูแลให้ครูทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว จนมีทักษะการโค้ชอยู่ในระดับที่ดี

2. สอนให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเอง

การจะโค้ชให้ประสบผลสำเร็จนั้น จะอาศัยเพียงความสามารถของครูเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ผู้เรียนต้องร่วมมือด้วย ผู้เรียนในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุภาพไทยจำนวนไม่น้อยคุ้นชินกับการเรียนแบบที่ครูผู้สอนป้อนความรู้ให้ โดยตัวผู้เรียนเองทำหน้าที่เป็น passive learner ซึ่งหากผู้เรียนยังไม่ตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบของตนในการฝึกฝนตามแนวทางที่นำเสนอในวารสารนี้ จะเป็นการยากมากที่จะดึงศักยภาพของเขาออกมาได้ ดังนั้นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุภาพต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะสร้างความตระหนักรู้ในตัวผู้เรียนทุกคนว่าการเรียนในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุภาพที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ด้วยความกระตือรือร้นในตัวผู้เรียนด้วย ผู้เรียนต้องใส่ใจที่จะรับข้อมูลป้อนกลับ (feedback) จากครู ผู้เรียนต้องหมั่นฝึกฝน และทบทวน (reflect) สิ่งที่ตนปฏิบัติว่า

บรรลุตามเป้าหมายที่ครูชี้แนะใหม่ หากผู้เรียนประสบปัญหาที่ต้องกระตือรือร้นที่จะติดต่อขอคำแนะนำจากครู

3. พัฒนาหลักสูตรให้เอื้อต่อการโค้ช

งานของโค้ชจะง่ายขึ้นมากหากโค้ชในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ และอยากพัฒนา การจัดหลักสูตรแบบดั้งเดิมที่จัดให้ผู้เรียนทุกคนเรียนวิชาเดียวกัน ผ่านประสบการณ์เหมือนกัน เพื่อมุ่งหวังผลลัพธ์การเรียนรู้เดียวกัน เหมือนดังโรงงานผลิตเสื้อโหล เป็นแนวทางที่อาจไม่สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนทุกคนกระตือรือร้นมากนัก งานทางการแพทย์และสาธารณสุขเป็นงานที่มีความหลากหลายมาก ต้องการบุคลากรที่มีลักษณะแตกต่างกันมาช่วยกันทำหน้าที่ต่างๆ กัน จึงมีความเป็นไปได้ที่จะจัดหลักสูตรที่บัณฑิตจบออกมามีความถนัดแตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพพึงจัดหลักสูตรให้มีสัดส่วนของวิชาเลือกมากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นบนมาตรฐานเดียวกัน แต่ต่อยอดความถนัดความเชี่ยวชาญในเชิงลึกที่ต่างกันได้นอกจากนี้ยังต้องมุ่งเน้นสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยที่จะลองสิ่งใหม่ๆ กล้าออกจาก comfort zone ไปทำสิ่งที่ตนเองไม่แน่ใจ ไม่มั่นใจ แต่หากทำไม่สำเร็จก็ไม่เป็นไร สามารถลองผิดลองถูกได้ภายใต้การกำกับดูแลของโค้ชอย่างเหมาะสม

องค์ประกอบสำคัญของการโค้ชให้ประสบความสำเร็จอีกประการหนึ่งคือระยะเวลา ไม่มีโค้ชคนใดดูแลผู้เรียนได้ดีหากมีเวลาอยู่กับผู้เรียนน้อย ถ้าทีมกีฬาเปลี่ยนโค้ชทุกสัปดาห์ ก็เป็นการยากมากที่โค้ชจะเข้าใจนักกีฬาดีพอจนสามารถช่วยชี้แนะแนวทางพัฒนาการเล่นได้ดี วัฒนธรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นว่าผู้เรียนทุกคนต้องผ่านทุกหน่วย ทุกสาขา ได้เจออาจารย์ทุกคนเหมือนกัน ส่งผลให้ระยะเวลาที่ครูจะโค้ชนักเรียนแต่ละคนสั้นมาก จนทำหน้าที่โค้ชไม่ได้ดี จึงกลายเป็นการสอนโดยการบอก หากจะจัดหลักสูตรให้โค้ชได้ดีขึ้น อาจต้องหาทางให้ผู้เรียนไม่ต้องเปลี่ยนโค้ชบ่อย จัดระยะเวลาในแต่ละ rotation ให้ยาวนานพอให้มีเวลาได้อยู่กับครูท่านหนึ่งหรือกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่งนานพอที่ครูจะทำหน้าที่โค้ช พอที่ครูจะรู้จักและเข้าใจผู้เรียนได้มากพอ ได้เห็นพัฒนาการ ได้เห็นการแก้ไขจุดบกพร่องของผู้เรียนในความดูแลของตน

4. ลงทุนในการพัฒนาการสอนด้วยสถานการณ์สมมติ

ดังที่ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นในบทความเรื่อง deliberate practice แล้วว่า การจะออกแบบการฝึกปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพตามทฤษฎี deliberate practice นั้นจะอาศัยแต่การฝึกในผู้ป่วยจริงเพียงลำพังนั้นอาจทำได้ยาก ไม่มีทีมกีฬาทีมใดประสบความสำเร็จโดยการเล่นกีฬาชนิดนั้นเฉพาะเมื่อเป็นการแข่งขันที่มีคนเข้าชม ทีมกีฬาทุกทีมล้วนให้เวลากับการฝึกซ้อมในสนามซ้อมที่ไม่มีคนเข้าชม ไม่มีผลกระทบกับคะแนน ไม่มีการบันทึกผลแพ้ชนะ มากกว่าการเล่นในสนามจริงทั้งนั้น การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเฉพาะในผู้ป่วยจริงโดยไม่ใช้สถานการณ์สมมติเลย ก็เหมือนกับไม่จัดสนามซ้อมให้ผู้เรียนเลย ทุกครั้งของการปฏิบัติล้วนถูกจ้องมองโดยผู้คน การทำไม่ถูกต้องมีผลเสีย ไม่มีโอกาสลงสิ่งที่ไม่มั่นใจเลย นักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพมีศักยภาพสูง หากเปิดโอกาสให้เขาได้มีสนามฝึกซ้อม ได้ทำในบริบทที่ปลอดภัย ทำผิดพลาดได้ ไม่มีใครบาดเจ็บหากทำไม่สมบูรณ์แบบ นักศึกษาส่วนใหญ่จะสามารถพัฒนาฝีมือได้อย่างมาก

โรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพพึงหาทางจัดหาสนามฝึกซ้อมทักษะให้กับผู้เรียน โดยการลงทุนในการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์สมมติ ผู้เขียนไม่ได้หมายความว่าต้องลงทุนซื้อหุ่นจำลองราคาสูงทุกรุ่น ทุกรูปแบบมา แต่ให้จัดสถานการณ์สมมติที่เหมาะสมภายใต้เงื่อนไขราคาที่เหมาะสมผลมาใช้ อาจเป็นการใช้ standardized patient หรือการใช้ low fidelity part-task trainer ที่หาได้ไม่ยากก็ได้ หรือจะเป็นการสร้างสถานการณ์สมมติด้วยตนเองโดยใช้อุปกรณ์ที่หาได้ในชีวิตประจำวัน หรือการจัดสถานการณ์ผู้ป่วยเข้าในระบบ e-learning เพื่อให้นักศึกษาฝึกทำการคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาก็ได้ สำหรับสถานการณ์สมมติที่ต้องลงทุนสูง เช่น high fidelity mannequin หรือการฝึกใน computerized simulation หรือ cadaver อาจพิจารณาจัดทำในกลุ่มผู้เรียนที่ได้ผ่านการฝึกฝนใน low fidelity simulation มาจนคล่องแล้ว ก็จะทำให้โรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพสามารถจัดสนามฝึกซ้อมให้ผู้เรียนได้ภายใต้งบประมาณที่ไม่สูงเกินไป

5. ปรับเปลี่ยนกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดผลการเรียนรู้ที่เน้นการทำ summative assessment ตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาจากการสอบเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา หรือสิ้นสุด rotation เพื่อเก็บคะแนนไปตัดสินว่าผู้เรียนพึงได้เกรดอะไรนั้น เป็นแนวทางที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการโค้ชที่ตื้นๆ หลักสูตรที่จะสร้างสภาวะแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำหน้าที่โค้ชพึงมุ่งเน้นการประเมินผลแบบ assessment for learning คือประเมินไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เก่งขึ้น โดยไม่เน้นการเก็บคะแนน ครูผู้ออกแบบหลักสูตรหรือรายวิชาพึงจัดการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนให้บ่อย โดยเน้นให้มีการ feedback มากๆ ไม่เน้นที่การเก็บคะแนน หากผู้เรียนทำได้ไม่ดีก็พึงให้โอกาสแก้ไขจุดบกพร่องและประเมินซ้ำ หากผู้เรียนสามารถพัฒนาฝีมือของตนให้ดีขึ้นได้ ประเมินซ้ำแล้วทำได้ดี ก็อาจพิจารณาไม่นำคะแนนตอนที่ทำได้ไม่ดีมาใช้ รวมถึงหากสามารถปรับให้การประเมินไม่เน้นการตัดเกรดแบบให้แต้มประจำที่ไปคำนวณ GPA ได้ แต่เปลี่ยนไปเป็นการประเมินแบบผ่าน ไม่ผ่าน หรือ มีการให้ระดับเกรดที่ไม่นำไปคิด GPA ได้ (เช่น Outstanding/Satisfactory/Unsatisfactory) ก็จะทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ดีขึ้น ลดความกดดันของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนกล้าออกนอก comfort zone ทำสิ่งที่ท้าทายได้มากขึ้น โดยไม่ต้องกังวลว่าหากอาจารย์เห็นความไม่สมบูรณ์แบบของเขา จะนำไปสู่ GPA ที่ไม่ดี ไม่ต้องกังวลว่าหากไปเลือก elective ในบางสาขาวิชาที่ยาก จะทำให้เขาได้ GPA สู้อเพื่อนไม่ได้ และอาจารย์ไม่ต้องกังวลใจกับการพยายามทำให้ผู้เรียนทุกคนต้องได้รับประสบการณ์เดียวกัน ประเมินโดยอาจารย์ทุกคนบนมาตรฐานวัดเดียวกันเพื่อให้ได้ GPA ที่เป็นธรรมชาติทำให้การประเมินผลไม่ต้องนำไปสู่การมี GPA ที่เทียบว่าใครมีตัวเลขสูงกว่ากันจะช่วยเปิดโอกาสให้อาจารย์ นักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิตยอมรับความหลากหลายของการเรียนรู้ที่มากขึ้น ยอมรับได้ที่จะมีผู้เรียนแต่ละคนเจออาจารย์ผู้ประเมินต่างคนกัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้และวัดผลที่อาจไม่เหมือนกันทุกประการได้มากขึ้น

แนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการโค้ชผู้เรียน

ในบริบทโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพของไทยที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นสิ่งที่ท้าทาย และการดำเนินการอาจไม่ได้ง่ายนัก แต่ผู้เขียนเชื่อว่าสามารถช่วยพัฒนาระบบการศึกษาของเราให้ดีขึ้นได้ ในการทำสิ่งเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องทำทุกอย่างพร้อมกัน หลักการดำเนินการในมาตรการเหล่านี้คือการสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันแล้วลองดูว่าการปรับเปลี่ยนใดที่ทำได้ง่ายสามารถเริ่มทำก่อนได้ ส่วนการปรับเปลี่ยนใดที่ทำได้ยาก น่าจะมีอุปสรรคเยอะ ก็ยังไม่ต้องรีบทำ รอประเมินสถานการณ์ซ้ำในวันข้างหน้า ถ้าสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการดำเนินการค่อยเริ่มทำก็ได้ครับ